

Posudek oponentky disertační práce

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Disertant: **Mgr. et Mgr. Lukáš Ryšavý**

Název disertační práce: Pravomoc rozhodců pro projednávání majetkových sporů (z pohledu jejich nezávislosti a nestrannosti)

Obor: Občanské právo

Oponentka: JUDr. Jana Petrov Křiváčková, Ph.D.

I. Zadání zpracování oponentského posudku, východiska posudku

Dne 24. 2. 2017 jsem byla jmenována oponentkou disertační práce Mgr. et Mgr. Lukáše Ryšavého na téma Pravomoc rozhodců pro projednávání majetkových sporů (z pohledu jejich nezávislosti a nestrannosti).

Posudek má dle zadání obsahovat zejména

- a) zhodnocení významu disertační práce pro příslušný obor;
- b) vyjádření k postupu řešení problému, použitým metodám a splnění stanoveného cíle, stanovisko k výsledkům disertační práce a k původnímu konkrétnímu přínosu předkladatele disertační práce;
- c) případné další vyjádření, zejména vyjádření k uspořádanosti, přehlednosti, formální úpravě a jazykové úrovni disertační práce;
- d) jednoznačné vyjádření, zda je předkládaná disertační práce doporučena nebo nedoporučena k obhajobě.

Oponentka při zpracování posudku vychází z definice disertační práce obsažené v čl. 16 Směrnice děkanky č. 2/2010, kterou se stanoví náležitosti kvalifikačních prací na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, podle níž je disertační práce „výsledkem vědeckého působení autora, který v ní prokazuje schopnost se zapojit do odborné a akademické komunity. Text je originálním příspěvkem do odborné diskuse, jsou v něm s použitím nových empirických poznatků testována teoretická východiska. Předpokládá se znalost a použití okruhu zdrojů vyčerpávajících dané téma, včetně cizojazyčných pramenů a literatury (komparace, teoretická část).“

II. Výběru tématu, význam disertační práce pro obor

Disertant pro svou práci zvolil téma „Pravomoc rozhodců pro projednávání majetkových sporů (z pohledu jejich nezávislosti a nestrannosti)“. V úvodu práce disertant vysvětluje, že původním tématem práce měla být obecně pravomoc rozhodců, nicméně uvědomění si značně širě takto vymezeného tématu a následné zaujetí právě předpokladem nezávislosti a nestrannosti rozhodce vedlo k zúžení tématu práce. Toto lze hodnotit jako racionální krok. Taktéž zaměření práce na nezávislost a nestrannost rozhodce jako předpokladu výkonu funkce rozhodce je z pohledu přínosu práce pro obor jistě více než vhodné. Komplexní zpracování tohoto tématu v ČR je spíše raritní (srov. např. disertační práce JUDr. Jana Havlíčka na téma Podjatost, nezávislost a nestrannost rozhodců v mezinárodní obchodní arbitráži obhájená v roce 2016 na PF MU v Brně, dostupná na is.muni.cz, která je však spíše obecného teoretického charakteru). Posuzování nezávislosti a nestrannosti rozhodce a význam tohoto předpokladu pro řádný průběh rozhodčího řízení představují zajímavé náměty pro vědecké zpracování v rámci disertační práce. Téma má potenciál jak v rovině teoretického výzkumu, tak i v rovině dopadů pro právní praxi (otázky platnosti rozhodčích smluv obsahující netransparentní ujednání o určení rozhodce, vykonatelnosti rozhodčích nálezů vydaných v rozhodčím řízení vedeném na základě takovýchto smluv, vyloučení rozhodce atd.). Jako poněkud „kostrbatý“ se však oponentce jeví vlastní název práce.

III. Struktura práce

Disertant práci rozdělil do úvodu, čtyř obsahových kapitol a závěru. První kapitola je věnována vysvětlení pojmů nezávislost, nestrannost, podjatost a neutralita ve vztahu k rozhodčímu řízení a dále historickému vývoji právní úpravy v těchto aspektech. Následující kapitola se zaměřuje na základní charakteristiku rozhodčího řízení s ohledem na nezávislost a nestrannost. Za nekoncepční v rámci této kapitoly považuje oponentka zařazení pojednání obecně představující rozhodčí řízení a jeho druhy v rozsahu a způsobem (jde spíše o přehledové informace), jak to učinil disertant. V rámci tématu disertační práce je samozřejmě nutné poukázat na odlišnosti, resp. specifika rozhodčího řízení, jež je odlišují od klasického soudního řízení, nicméně toto lze učinit i jinak (např. v rámci vymezení teoretických východisek práce). Třetí kapitola shrnuje podmínky pro výkon funkce rozhodce v ČR a Německu. Disertant zde mimo jiné hodnotí vhodnost restrikce výkonu funkce rozhodce obsaženou v ZRŘ, to však jen ve vztahu k soudcům.

Jako nejpodstatnější z pohledu zpracování tématu lze označit čtvrtou kapitolu, která pojednává již právě o nezávislosti a nestrannosti rozhodce jako o základních attributech rozhodčího řízení. Zde autor zahrnul postupně různé aspekty rozhodčího řízení, v nichž se předpoklad nezávislosti a nestrannosti rozhodce projevuje (jmenování rozhodce, počet rozhodců, podjatost rozhodce, oznamovací povinnost rozhodce, poučovací povinnost rozhodce, vyloučení/odmítnutí rozhodce, zrušení rozhodčího nálezu pro vyloučení rozhodce a uznání a výkon cizího rozhodčího nálezu). Dle názoru oponentky zde autor opomněl zařadit podkapitolu věnující se platnosti/neplatnosti rozhodčí smlouvy obsahující netransparentní ujednání o určení/jmenování rozhodců a výkon rozhodčího nálezu vydaného v řízení probíhajícího dle takové smlouvy (k tomu níže).

Disertant zařazuje do závěru každé kapitoly podkapitolu s názvem dílčí závěry. V těchto podkapitolách autor shrnuje závěry obsažené v každé kapitole a také vyjadřuje své vlastní stanovisko. Dle názoru oponentky však je vhodnější toto zakomponovat přímo do vlastního textu kapitoly, popř. v dílčích závěrech ponechat jen skutečně stručné shrnutí dílčích závěrů, neboť takto podkapitoly „dílčí závěr“ působí mnohdy jako spíše nadbytečné opakování již dříve vyřčeného.

IV. Obsah práce

V úvodu práce si disertant vytyčil jako cíle práce „obsahovou a právní analýzu pojmů nezávislost a nestrannost, to, jakým způsobem jsou tyto pojmy v právních řádech obou zemí chápány a vykládány, resp. jakým způsobem mají být vykládány v rozhodčím řízení, a zda jsou rozdíly mezi nezávislostí a nestranností soudce a nezávislostí a nestranností rozhodce“. Základní pracovní hypotéza potom byla založena na tom, že „institut nezávislosti a nestrannosti představuje jednu z centrálních podmínek realizace spravedlivého soudnictví a tím tedy i rozhodčího řízení, které se etablovalo jakožto alternativa k řízení před obecnými soudy a to především pro řešení sporů týkajících se vztahů mezi podnikateli a z nich především těch s mezinárodním prvkem“. V souladu s touto hlavní pracovní hypotézou byly následně vytyčeny další dílčí hypotézy (srov. str. 21-22). K takto vymezeným cílům a hypotézám nemá oponentka žádné výhrady a považuje je s ohledem na téma práce za vhodně zvolené. Disertantovi se podařilo v práci dosáhnout takto vymezeného cíle, jakkoli tento závěr oponentka činí s výhradami obsaženými níže.

Disertant zvolil pro vytvoření své práce metodu komparace právní úpravy české a německé (to, jak sám v úvodu zmiňuje s ohledem na blízkost právních řádů obou zemí, tak i pro svou vlastní inklinaci k německy mluvícím zemím). Komparativní metoda sama o sobě však nemůže

být pro kvalifikační práci tím nejpodstatnějším, výsledek tohoto postupu by měl vést k závěrům vedoucím k úvahám nad vhodností a kvalitou právní úpravy, která je srovnávána, popř. k vlastním návrhům de lege ferenda. V tomto smyslu disertant svou práci také pojal. U jednotlivých aspektů právní úpravy se snaží poznatky ze srovnání obou právních úprav užít pro formulaci návrhů de lege ferenda či námětům pro možnou další odbornou diskuzi k nim.

Jako velmi zdařilou hodnotí oponentka část pojednávající o podjatosti rozhodce včetně jeho oznamovací povinnosti a důvodech vyloučení rozhodce. Autor zde vychází z četné (především zahraniční) judikatury (pomíjí však některá zajímavá rozhodnutí českých soudů, např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 23 Cdo 3150/2012) a formuluje řadu podstatných závěrů a návrhů de lege ferenda (zejména v souvislosti s odlišením vyloučení a odmítnutí rozhodce a stanovením prekluzivní lhůty).

Pozitivně je třeba hodnotit i zařazení podkapitoly věnující se (jakkoli spíše velmi stručně) poučovací povinnosti rozhodce z pohledu dodržení zásady rovnosti stran.

Po obsahové stránce nelze práci vytknout podstatných věcných nedostatků ve smyslu zjevných nesprávností. Oponentka v některých případech nezastává shodný názor s disertantem, ve většině z nich však disertant svůj názor podložil relevantními argumenty a jde tedy skutečně pouze o názorovou odlišnost. Za zmínku stojí některé výjimky, např.:

- Možnost jmenování rozhodce pouze jednou stranou rozhodčí smlouvy při prodlení druhé strany (str. 96) a posouzení neexistence rozporu tohoto řešení s veřejným pořádkem, a proto ani s principy nestrannosti a nezávislosti rozhodce a zásadou rovnosti stran.
- Jako problematické z pohledu dodržení nezávislosti a nestrannosti určení rozhodce vidí (srov. podkapitolu 5.2.4) situace, kdy je na jedné straně řízení společenství účastníků. Oponentka nesdílí názor disertanta, že toto by reálně mohlo činit zásadní problém. Jakkoli jistě pluralita účastníků může již jen z matematického pohledu zvýšit pravděpodobnost vzniku pochybností o nestrannosti rozhodce. Při určení rozhodce je třeba obecně vycházet z předpokladu, že mezi všemi účastníky na jedné straně smlouvy musí existovat konsensus ohledně této otázky již při uzavření rozhodčí smlouvy. Jde-li o způsob jmenování rozhodce takovou stranou rozhodčí smlouvy při neexistenci ujednání o jeho určení ve smlouvě, potom autor tento problém prakticky neřeší.
- Při posuzování poučovací povinnosti rozhodce dochází k závěru, že pouze působení soudců jako rozhodců může vést k předcházení neznalosti konstantní judikatury při právním posouzení věci, resp. pouze ti budou schopni zřejmě dostát poučovací povinnosti dle § 118a odst. 2 OSŘ (srov. str. 131). Stejnou znalostí však jistě mohou

oplývat i představitelé jiných právnických profesí (např. mezi advokáty lze nalézt řadu těch, kteří působí jako rozhodci).

- Ve vztahu k názoru autora o podřaditelnosti situace, kdy rozhodoval podjatý rozhodce, pod důvod pro zrušení rozhodčího nálezu dle § 31 písm. c) ZRŘ chybí vypořádání se se závěry usnesení NS ze dne 3. 6. 2009, sp. zn. 32 Cdo 1779/2008.

Jednou z otázek, které si disertant klade, je, jaké praktické důsledky mají předpoklady nezávislosti a nestrannosti rozhodce pro rozhodčí řízení. V tomto ohledu práce trpí dle oponentky zásadním nedostatkem. Autor se v práci zabývá mj. otázkou nezávislosti a nestrannosti rozhodce v souvislosti se způsoby jeho určení a při jeho jmenování. Zde ovšem musí oponentka práci vytknout úplnou absenci pojednání o vlivu netransparentního ujednání o určení rozhodců na platnost rozhodčí smlouvy a dopadech těchto situací na případný výkon rozhodčího nálezu (jak bylo uvedeno již výše). V tomto směru zcela chybí zpracování relevantní judikatury NS a ÚS. Jakkoli je po novelizaci ZRŘ vyloučena arbitrability sporů ze spotřebitelských smluv, nelze pominout judikaturu, která se postupně zejména v těchto případech k otázce transparentnosti určení rozhodce v rozhodčí smlouvě vytvořila. Závěry v ní obsažené (srov. např. usnesení ÚS ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. II. ÚS 3057/10, nález ÚS ze dne 14. 3. 2013, sp. zn. II. ÚS 3406/10, usnesení ÚS ze dne 8. 7. 2013, sp. zn. III. ÚS 3724/12, usnesení ÚS ze dne 12. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 1269/14) totiž jsou (a to již i dle konstantní judikatury) použitelné na rozhodčí řízení obecně.

Stejně tak je pominuta otázka splnění podmínky nezávislosti a nestrannosti u tzv. appointing authority (srov. např. usnesení ÚS ze dne 5. 11. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2569/13, usnesení ÚS ze dne 10. 4. 2014, sp. zn. III. ÚS 1115/14, usnesení NS ze dne 28. 4. 2015, sp. zn. 26 Cdo 3662/2014, z literatury srov. např. příspěvek Pavla Andrlého na toto téma ve sborníku Dny práva – 2009 – Days of Law: the Conference Proceedings, 1. edition. Brno : Masaryk University, 2009).

V. Formální stránka práce

Práce je psána kultivovaným jazykem. V práci se nacházejí jen občasné drobné překlepy. Disertant až na výjimky (např. na několika místech citace komentářové literatury bez uvedení autora konkrétní pasáže) správně cituje a odkazuje na použité zdroje.

VI. Práce se zdroji

Disertant při zpracování své práce užil množství odborné literatury, zejména pak lze poukázat na rozsah práce s cizojazyčnými zdroji, texty právních předpisů. Zdárně také

zacomponoval judikaturu českých (s výhradami výše uvedenými) a především německých soudů. Pracoval však i s judikaturou soudů jiných států. Práce obsahuje nadprůměrný poznámkový aparát.

VII. Závěrečné hodnocení a námět k obhajobě

Přes některé výše uvedené výhrady práce splňuje požadavky kladené na tento druh kvalifikačních prací, a proto ji **doporučuji k obhajobě.**

V Olomouci dne 21. 3. 2017

JUDr. Jana Petrov Křiváčková, Ph.D.